

## De DAM - of wat daar voor doorgaat.

door Herman Aartsen.

De naam DAM van het huidige horecaplein is historisch gezien misleidend en doet geen recht aan het belang van de eind 13e eeuw aangelegde dam in de Zaan waar Zaandam zijn naam een heeft te danken.

Het Oer-IJ, waarvan de Zaan een aftakking was en is, was onderhevig aan eb en vloed doordat deze in open verbinding met de Noord-, en Zuiderzee stond. Langs zowel de noord-als de zuidelijke oever waren door de vroegste, langs het IJ wonende, pioniers daarom dijken op geworpen.



Om niet langs beide Zanoevers deze (hoge) dijken aan te moeten leggen, is de afsluitende dam in de Zaan gelegd. In de dam werd aanvankelijk, op de plaats van nu de Wilhelminasluis, een spuisluis – de Wormersluis – aangelegd. In latere instantie kwam daar t.b.v. de scheepvaart een tweede grotere sluis bij, maar wel nog als duikersluis. Ook deze sluis bleek te klein, zodat er een derde Westzander sluis werd gebouwd met er naast een overtoom voor het over halen van scheepsrompen van de Achternaar de Voorzaan.

*Hogendam e.o., kaart J.Leupenius uit 1693 (detail)*

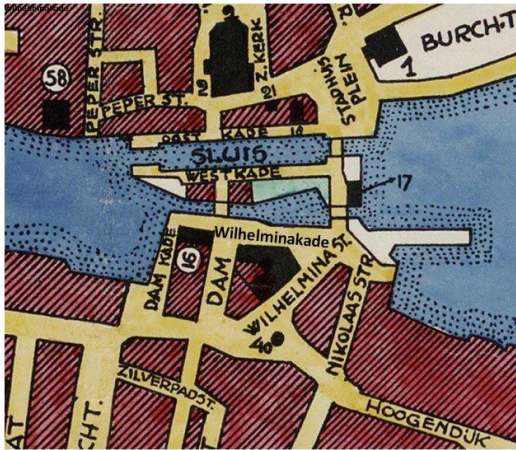
De geschiedenis herhaalde zich met het vergroten van deze derde sluis, waarbij ook de overtoom werd geofferd en kwam er, in tegenstelling tot alle andere sluisen die van hout waren, een stenen sluis met ophaalbrug de Grooten of Hondsbosche sluis. Met de aanleg van de dam kwam er een tevens een verbinding tussen de noord- en zuidelijke IJdijk, sinds de 19e eeuw bekend als de Noorder IJ en Zeedijk.

In Zaandam-Oost werd deze dijk, vanaf de terp waarop de Oostzijderkerk staat tot het Barndergat, Zuiddijk genoemd. In West-Zaandam was de naam beginnend bij de Molenbuurt/Westzijde, Damstraat/Overtoom, aansluitend Dam, dan Hogendijk en Westzanderdijk tot aan Westzaan.

In de Havenkom, begrensd door de Dam en de Hogendijk, werd een (vissers)haven aangelegd. Toen begin In de Havenkom, begrensd door de Dam en de Hogedijk, werd een vissershaven aangelegd.

*De vissershaven met links hotel Suisse, nu beter bekend onder de naam 'Gewoon lekker'. Op de achtergrond de Oostzijderkerk.*





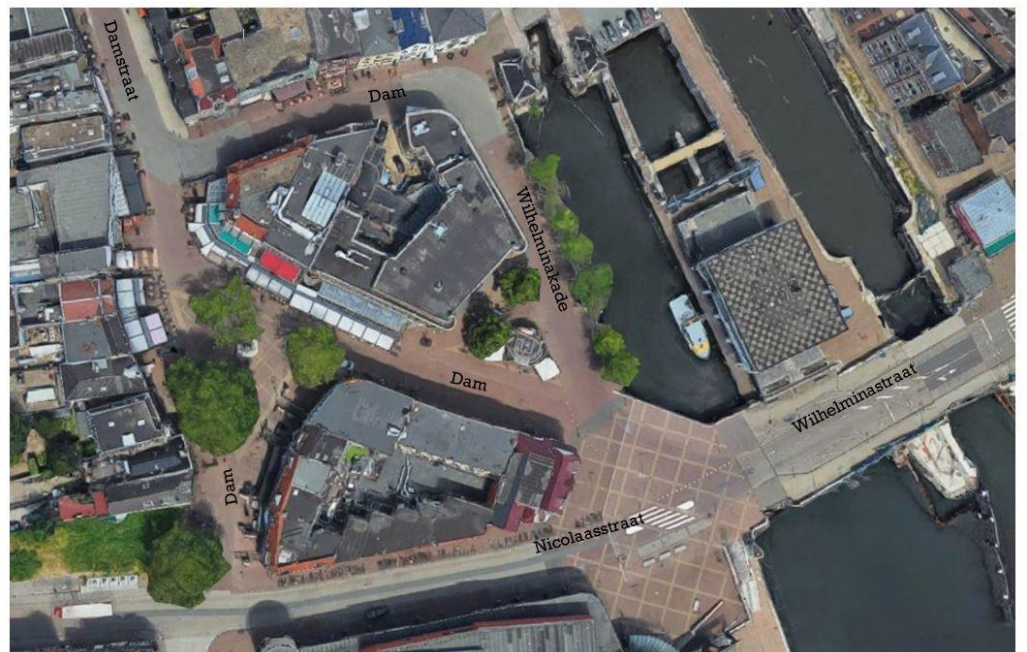
Toen begin 20e eeuw de route vanaf de Wilhelminabrug – over de in 1903 geopende Wilhelminasluis – via de Westkade naar de Dam wel erg problematisch werd, is besloten de haven te dempen en een rechtstreekse verbinding te realiseren naar de Hogendijk.

Deze weg vanaf de brug werd de Wilhelminastraat met een zijstraat langs de kolk van de Groote- of Hondsboschesluis, de Wilhelminakade.

*Kaart jaren '30*

In 1957 is door de gemeente Zaanadam, het gedeelte Hogendijk tussen de Czaar Peterstraat en het Dampad, de nummers 26 t/m 2, hernoemd in Dam.

In latere jaren is ook de Wilhelminastraat vanaf kruising met de Wilhelminakade Dam hernoemd. Daardoor is historisch gezien een onduidelijk stratenplan ontstaan.



Foto's-Kaarten: Gemeentearchief Zaanstad, Google Maps